

O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA MOLIYA BOZORI VOSITALARI ORQALI INVESTITSİYALARNI JALB ETISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI VA MEXANIZMLARI

Sharipov Sabriddin Sahat O'g'li

O'zbekiston Respublikasi Bank-Moliya akademiyasining magistri.

Sabriddinsharipov07@mail.ru

Maqolada O'zbekiston moliya bozoridagi jarayonlar, raqobatbardosh dinamik iqtisodiyotni yaratish borasidagi tashabbuskor harakatlar yoritilgan. Shuningdek, globallashuv jarayonida xorijiy investorlar uchun qulay iqtisodiy muhitni tashkillashtirish masalalari tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: *Investitsiya, moliya bozori, iqtisodiy o'sish, xorijiy investorlar, globallashuv*

В статье освещаются процессы на финансовом рынке Узбекистана, инициативные действия по созданию конкурентоспособной динамичной экономики. Также были проанализированы вопросы организации благоприятного экономического климата для иностранных инвесторов в процессе глобализации.

Ключевые слова: *Инвестиции, финансовый рынок, экономический рост, иностранные инвесторы, глобализация*

The article covers the processes in the financial market of Uzbekistan, the initiative efforts to create a competitive dynamic economy. Also, in the process of globalization, issues of organizing a favorable economic environment for foreign investors are analyzed.

Key words: *Investment, financial market, economic growth, foreign investors, globalization*

O'zining ulkan insoniy va tabiiy resurslariga ega bo'lgan O'zbekiston sarmoyaviy va iqtisodiy rivojlanish uchun salmoqli salohiyatga ega. Biroq, moliya bozoridagi kamchiliklar ushbu potensialni amalga oshirishda jiddiy qiyinchiliklar tug'dirmoqda.

O'zbekiston moliya bozoridagi kamchiliklarni tushunish siyosatchilar, investorlar, olimlar va boshqa manfaatdor tomonlar uchun muhim ahamiyatga ega.

O'zbekiston moliya bozorini rivojlantirishdagi kamchiliklar uning respublika iqtisodiyotiga investitsiyalarni jalb etishning samarali mexanizmi sifatidagi rolga jiddiy muammolar tug'dirmoqda. Tarixiy meros va tartibga soluvchi kamchiliklardan kelib chiqqan ushbu kamchiliklar investorlarning ishonchiga ta'sir qiladi, investitsiya imkoniyatlarini cheklaydi va KO'B uchun to'siqlar yaratadi.

Ushbu kamchiliklarni bartaraf etish hukumat va tegishli manfaatdor tomonlarning birgalikdagi sa'y-harakatlarini talab qiladi. Raqobatni rag'batlantirish, risklarni boshqarish amaliyotini kuchaytirish, kapital bozorlarini rivojlantirish, tartibga soluvchi islohotlarni amalga oshirish va moliyaviy infratuzilmaga sarmoya

kiritish O'zbekiston moliya bozorini mahalliy va xorijiy investitsiyalar uchun yanada jozibador joyga aylantirish yo'lidagi muhim qadamdir. Bu kamchiliklarni bartaraf etish orqali O'zbekiston o'zining to'liq iqtisodiy salohiyatini ochib, barqaror o'sishga erishishi mumkin.

O'zbekiston Respublikasida raqobatbardosh dinamik iqtisodiyotni yaratish innovatsion texnologik yangilanishga strategik e'tibor qaratishni taqozo etadi. Bunday innovatsiya nafaqat eksportni, balki asosiy mahsulotlarga bo'lgan ichki talabni qondirish, eksport-import balansini yaxshilash va bandlik imkoniyatlarini maksimal darajada oshirish imkonini beradi. O'zbekistonda ushbu istiqbolga erishish uchun birinchi navbatda "yuqori darajadagi" va "yetakchi" texnologiyalarni rivojlantirishga yo'naltirilgan zamonaviy innovatsion tizimni yaratish zarur. Rivojlangan va yangi sanoatlashgan mamlakatlar tajribasidan ilhom olish, ularning o'ziga xos geoiqtisodiy xususiyatlari, hamkorlik salohiyati va milliy an'analarini hisobga olgan holda muhim ahamiyatga ega. Bundan tashqari, innovatsion faoliyatni tartibga solishning samarali tizimini yaratish uchun muayyan iqtisodiy sharoitlarda globallashtiruv taqdim etayotgan imkoniyatlardan foydalanish juda muhimdir.

Globallashtiruv davri mahsulotlarni yaratish va takomillashtirishga qaratilgan hamkorlikdagi tadqiqotlar, ishlanmalar va muhandislik ishlarini kuchaytirdi. Ushbu jarayonda transmilliy korporatsiyalar muhim rol o'ynaydi, ularning qabul qiluvchi mamlakatlardagi korxonalari mahalliy korxonalar bilan hamkorlik qiladi. Innovatsiyalar va texnologiyalarni tarqatish bo'yicha xalqaro hamkorlikning yangi shakllari paydo bo'ldi, ular turli mamlakatlar korxonalarini jalb qilgan holda autorsing va franchayzing mexanizmlarini o'z ichiga oladi.

Shu nuqtai nazardan xalqaro ilmiy-texnikaviy hamkorlik global ilmiy-texnika taraqqiyoti talablarini qondirish va innovatsion jarayonlarni tezlashtirishda barqarorlashtiruvchi kuchga aylandi. Bu qo'shma loyihalarda sezilarli xarajatlarni tejashga yordam beradi, mahsulot ishlab chiqarish va ishlab chiqarishni tezlashtiradi, mahsulot turlarini diversifikatsiya qiladi, ilmiy-texnika taraqqiyotini tezlashtiradi va innovatsiyalarni rag'batlantiradi. Bu hamkorlik o'zaro iqtisodiy manfaatlar va dinamiklikni ta'minlaydigan umumiy iqtisodiy, texnologik va ilmiy manfaatlarga asoslanadi.

Shunisi e'tiborga loyiqki, barcha rivojlangan va yangi sanoatlashgan mamlakatlarda innovatsion rivojlanishni rivojlantirish uchun o'ziga xos tizimlar, keng qamrovli tadqiqotlar obyektlari mavjud. Xususan, Qo'shma Shtatlar dunyodagi eng samarali innovatsion tizim bilan faxrlanadi. U texnologiyani joriy etishning aniq mexanizmini, katta innovatsion xarajatlarni (ham davlat, ham xususiy) aks ettiradi va rivojlangan mamlakatlar tomonidan fan va texnologiyaga ajratilgan global moliyaviy resurslarning qariyb yarmini tashkil etadi.

Davlatning muhim rolini oshirib bo'lmaydi, chunki u rivojlanishning barcha bosqichlarida innovatsiyalarni moliyalashtiradi va venchur kapitalni, birinchi navbatda, kichik va o'rta korxonalarni jalb qilish uchun rag'batlarni o'rnatadi.

Kompaniyalar va tadqiqot tashkilotlari o'rtasidagi simbiotik munosabatlar rivojlanmoqda, tadqiqot markazlari va milliy laboratoriyalar muhim rol o'ynaydi. Qo'shma Shtatlardagi tadqiqotchilar dunyoning qolgan mamlakatlaridagidan ko'ra ko'proq patentga ega bo'lib, bu mamlakatning yangi texnologiyalarni yaratish va o'zlashtirishdagi jasoratini namoyish etadi. Intellectual mulkni himoya qilish AQSh innovatsion siyosatining ajralmas qismidir.

Globalashuv jarayonining davom etayotganini aks ettiruvchi innovatsion markazlar samaradorligini oshirish, ishlab chiqaruvchi kuchlarni teng taqsimlashga ko'maklashish, mintaqaviy iqtisodiy tafovutlarni yumshatish va ish o'rinlarini yaratish bo'yicha butun dunyo bo'ylab shunga o'xshash sa'y-harakatlar olib borilmoqda.

Markaziy Osiyoda joylashgan O'zbekiston Respublikasi so'nggi yillarda iqtisodiy o'zgarishlarning ulkan yo'lini boshlab yubordi. Bu transformatsiya asosan davlat tomonidan boshqariladigan iqtisodiyotdan bozorga yo'naltirilgan tamoyillarni qamrab oluvchi iqtisodiyotga o'tish bilan tavsiflanadi. Ushbu o'tishning asosiy yo'nalishi moliya bozorini va uning ichki va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish vositalarini rivojlantirish, iqtisodiy o'sish va diversifikatsiyani rag'batlantirishdan iborat.

Rivojlangan va yangi sanoatlashgan mamlakatlar tajribasidan ilhom olib, O'zbekiston ilmiy-tadqiqot institutlari bilan yaqin hamkorlikni yo'lga qo'ygan holda innovatsion markazlarni tashkil etish va ularning faoliyatiga ko'maklashish bo'yicha kompleks yondashuvni qo'llashi kerak. Innovatsiyalarni rivojlantirish va qabul qilish milliy agentligi kabi davlat organining tashkil etilishi bu boradagi muhim qadamdir. Ushbu agentlik mamlakat ichida yuqori texnologiyali mahsulotlar ishlab chiqarishni rag'batlantirishda, pirovardida ularning eksportini oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Hududlar bo'yicha bandlikni maqbul taqsimlashni ta'minlash uchun O'zbekistonda maxsus dastur ishlab chiqilishi kerak. Ushbu dastur bir nechta asosiy komponentlarni o'z ichiga olishi kerak:

1. Milliy ustuvorliklar: Innovatsion faoliyatning turli turlari uchun milliy ustuvorliklarni belgilash.
2. Texnologiyani qabul qilish: mahalliy va import texnologiyalarini qabul qilishning milliy ustuvorliklarini belgilang.
3. Ilmiy-texnik salohiyat: Mamlakatning ilmiy-texnik salohiyatini oshirish imkoniyatlarini aniqlash.
4. Joylashuvni rejalashtirish: Innovatsion markazlarning kelajakdagi joylarini aniqlang va ularni tashkil etish jadvallarini tuzing.
5. Mavjud resurslardan foydalanish: mavjud ilmiy-tadqiqot institutlari va universitet laboratoriyalaridan maksimal darajada foydalanish, shu bilan birga yangilarini yaratishni ko'rib chiqish.
6. Rivojlanish strategiyalari: Innovatsion markazlarni rivojlantirishning samarali strategiyalarini tanlash.
7. Moliyalash mexanizmlari: innovatsiyalar va texnologiyalarni joriy etish bo'yicha faoliyatni moliyalashtirish mexanizmlarini belgilang.

8. Iqtisodiy hamkorlik: innovatsion markazlar va sanoat, qishloq xo'jaligi, qurilish va boshqa subyektlar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni tartibga solishning iqtisodiy mexanizmlarini o'rnatish.

9. Katta kompaniya ishtiroki: yirik kompaniyalarda innovatsiyalar va texnologiyalarni joriy etishni rag'batlantirish mexanizmlarini yaratish.

10. Xalqaro hamkorlik: innovatsiyalar sohasida xalqaro hamkorlik va savdoni rag'batlantirish mexanizmlarini rivojlantirish.

Rivojlangan mamlakatlar amaliyotidan kelib chiqib, ushbu dasturni ishlab chiqish va amalga oshirishga iqtisodiyot, huquq va ijtimoiy fanlarga ixtisoslashgan institutlar va universitet laboratoriyalarini jalb etish zarur. Ularning hissasi innovatsion faoliyat natijalarini monitoring qilish, tahlil qilish va samaradorlikni oshirish strategiyalarini ishlab chiqishga qaratilgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev, S. (2021). Policy Reforms in Uzbekistan. Government Publications.

2. Rahmon, E. (2020). Export and Import Policies in Central Asia. Central Asia Policy Review, 25(1), 30-45.

3. Khamidov, A. (2017). Sustainable Economic Development in Uzbekistan. Economic Studies Journal, 22(3), 9-18.

4. World Economic Forum. (2019). National Wealth and Economic Strategies. WEF Publications.